

Πρόσθια όψη

Όπισθια όψη

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΠΙΝΑΚΙΑ διακοσμητικά εσωτερικού χώρου

κτησε το Λαογραφικό Μουσείο Λαρίσης⁵, συγκαταλέγονται: ένα σχεδόν πλήρες **πινάκιο** (θραυσμένο ελαφρά σε δύο τμήματα του περιχειλίσματος (bord)) και ένα μεγάλο όστρακο παρόμοιο πινακίου, αμφότερα ιδιότυπες χαρακτηριστικά, που έδωσαν το κλειδί να γνωσθεί η χρήση τους. Το σχήμα των σκευών αυτών είναι του σκουφοειδούς αγγείου με πεπλατυσμένο πυθμένα και υπό κλίση προς τα μέσα περιχέλιωμα, στηρίζονται δε σε κυκλικούς δακτυλίους. Ο πυθμένας του πρώτου πινακίου είναι κοσμημένος με σχηματοποιημένες τ ο υ λ ί π ε ς που οι μίσχοι τους διαμορφώνουν γλάστρα, ενώ τους όστρακοι είναι ακόσμητος. Στα περιχέλιωματα αμφοτέρων, μεταξύ δύο ομοκέντρων κύκλων που τα περιτρέχουν, αναπτύσσεται ε λ ι κ ο ε ι δ ή ς χάραξη σε συνεχή γραμμή που τονίζεται με καστανοπράσινες χροίες, άτακτα ριγμένες. Ο φόντος των πινακίων είναι λευκοκίτρινος. Και το ιδιότυπο των σκευών αυτών: το οπίσθιο μέρος τους (το εξωτερικό ημισφαιρικό τμήμα) είναι ολοστόλιστο με ελακοειδείς χαρδέιες σε κλειστά σχήματα, τονισμένα με καστανοπράσινες χροίες⁶. Το πλούσια κοσμημένο οπίσθιο τμήμα εντυπωσιάζει. Η

εξήγηση της ιδιότητάς αυτής πρέπει να αναζητηθεί στις «εκ κατασκευής» οπές που διαπερνούν τα περιχειλίσματα. Ότι οι οπές αυτές κατασκευάστηκαν απ' αρχής (κατά το πλάσιμο του σκεύους) διαπιστώνεται από την εισχώρηση του γυαλίσματος στα εσωτερικά τους τοιχώματα, που έχει επικαλύψει και τα λεπτά «δόντια» (γρέζια) τα σχηματισθέντα στις δύο όψεις της οπής κατά τη διάτρηση του νωπού πηλού. Στο μεγάλο όστρακο η οπή έχει καθαριστεί απ' τα γρέζια και το γυάλωμα έχει επικαλύψει τα τοιχώματά της περισσότερο εμφανώς. Επιπλέον, το διαφανές γυάλωμα καλύπτει και στις δύο όψεις τις γύρω απ' την οπή επιφάνειες σε συνεχή ροή. Διαστάσεις του πινακίου = διμή. 0.14 μ., διάμ. κυκλ. δακτυλίου βάσεως = 0.062 μ. Μια οπή εκ κατασκευής σε πλούσια στολισμένο πιάτο δεν σημαίνει παρά διακοσμητική χρήση του. Και το απλούστερο που μπορεί κανείς να σκεφτεί είναι η ανάγκησή του σε τοίχο. Φυσικά, όστρακα πινακίων διαφόρων μεγεθών με περίτεχνα διακοσμημένη την οπισθία όψη έχουν συλλεγεί πολλά. Η ύπαρξη όμως οπών στο περιχέλιωμά τους έλυσε το ερώτημα ποιος ήταν ο σκοπός του ολοστόλιστου

εξωτερικού τμήματος. Αντίστοιχη περίπτωση έχουμε απ' την τουρκοκρατία, στο αρχοντικό Τσιότσα, Μέτσοβο, μ' έναν κυκλικό καθρέπτη που στο οπίσθιο τμήμα του φέρει δισκοειδή συρματερή (filigrane) διακόσμηση υψηλής τεχνικής. Ο καθρέπτης αυτός είναι ανηρτημένος στον τοίχο με τη συρματερή οπή του στραμμένη προς τον επισκέπτη.

Σημειώσεις

1. Φαίδων Κουκουλιός, Βυζαντινών βίος και πολιτισμός, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, τ.Δ', σ. 294.
2. Οι «τοιχογράφοι» κοσμούσαν τους τοίχους με απλά κοσμήματα και οι «εικονογράφοι» με καλλιτεχνικές παραστάσεις. Οι ψηφιατές δημιουργούν μωσαϊκές παραστάσεις.
3. Φ. Κουκουλιός, ό.π., τ.Δ', σ. 300.
4. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Φ. Κουκουλιός, ό.π., τ.Δ', σσ. 296-307, όπου και σχετική βιβλιογραφία.
5. Ο γράφην αισθάνεται υποχρέωση να εκφράσει θερμές ευχαριστίες και από τον χώρο αυτό στον κ. Αθανάσιο Μπεταχάβη, τεχνικό, δάφιο του οποίου είναι τα περιγραφόμενα πινάκια.
6. Γ. Κ. Γουργιώτης, «Όψιμη βυζαντινή κεραμική. Ρυθμός sigilliti», ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ, τευχ. 12/1984, σσ. 68-71, όπου αναπτύχτη του ρυθμού και χρονολόγηση των κεραμικών.

Γ.Κ. Γουργιώτης
Χημικός Π.Α.

Οι φωτογραφίες είναι του Θανάση Ευθυμίου, Λάρισα.